

BZK 2024_září

Okruh 2: Česká literatura a kultura 19. – 21. století.

Uchazeč prokazuje schopnost uplatnit teoretické literární a široce kulturní znalosti při interpretaci zadaného literárního textu či textu zaměřeného historicky a kulturně.

S texty z literárně-historické části, se bude pracovat při ústní části zkoušky. Seznamte se s nimi v předstihu. Tj. počítá se s tím, že budete schopni text dobově a kontextově zařadit, komentovat okolnosti jeho vzniku, ale i jazykové prostředky, které jsou v textu užity.

Na začátku zkoušky dostanete jeden z těchto textů a k němu doplňující otázky. Texty a otázky se vztahují k tématům pro danou část zkoušky.

Text 1

Egon Bondy: *Ich und Es: totální realismus* (1951)

I.

Chtěl jsem si vzpomenout na Marii
ale nemohu
chtěl jsem si vzpomenout na lásku
ale nemohu
chtěl jsem si vzpomenout na soudruhovu popravu
ale venku už svítá
a já zbůhdarma promarnil noc
zatímco to všechno je pryč
a my vlastně nechceme-li umřít
musíme začít znovu

A musíme začít znovu
nechceme-li vlastně umřít
zatímco všech no je pryč
zbůhdarma jsem promarnil noc
venku už svítá
chtěl jsem si vzpomenout na soudruhovu popravu
ale nemohu

Chtěl jsem si vzpomenout na lásku
ale nemohu
chtěl jsem si vzpomenout na Marii
A my musíme začít znovu
zatímco všechno je pryč
venku už svítá
a já jsem zbůhdarma promarnil noc
chtěl jsem si vzpomenout na lásku
nechci-li vlastně umřít
ale nemohu

Text 2

https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/poslechnete-si-gottwaldova-slova-ktera-spustila-desetileti-totality.A080225_120907_domaci_adb

Občané, občanky, soudruzi, soudružky.

Právě se vracím z Hradu od presidenta republiky. Dnes ráno jsem panu prezidentu republiky podal návrh na přijetí demise ministrů, kteří odstoupili 20. února tohoto roku. A současně jsem panu prezidentu navrhl seznam osob, kterými má být vláda doplněna a rekonstruována. Mohu vám sdělit, že pan president všechny mé návrhy, přesně tak, jak byly podány, přijal.

Soudruzi, soudružky, dekrety jak propouštěcí, tak i jmenovací jsou panem presidentem podepsány a za chvíli budou mnou kontrasignovány. Pan president, kterému rozhodování o tomto návrhu nepřišlo lehké, jak vidno už z toho, že to trvalo dosti dlouhou dobu, než věc uvážil a rozvážil. Pan president přes to všechno však nakonec uznal nutnost a nezbytnost takového opatření a hlavně proto to uznal, poněvadž viděl, že to bylo přání, vůle a hlas lidu.

A nyní, soudruzi a soudružky, ke konci ještě několik slov. Reakce, která chystala, připravovala, právě v této době rozhodný úder proti našemu lidově demokratickému řádu, byla sama odražena a poražena. Bdělost, ostražitost a pevná bojová vůle našeho lidu, zapříčinila v první řadě tuto porážku reakce.

Jednota našeho lidu, jednota dělnické třídy, jednota dělníků, rolníků, živnostníků a inteligence to byla, která našemu národu dala dostatek sil, aby v zárodku, během několika málo dnů zmařil úklady a spiknutí reakce.

Nyní, kdy útok reakce je odražen, vrátíme se opět ke své práci, ke své budovatelské práci, ke své práci na splnění dvouletky, která, tato práce, bude o to radostnější, že už v míře daleko menší, než tomu bylo dosud, nebude rušena rozvrátnickými a sabotážnickými živly.

Je potřeba, soudruzi a soudružky, nyní, když vůle našeho lidu byla tak slavně prosazena, semknout se znovu v mohutné pracovní úsilí, abychom překonali veškeré obtíže, které před námi stojí, a abychom vybudovali, vybudovali z naší republiky, oprostěné od reakcionářů, šťastný domov všeho pracujícího lidu.

Text 3

Bohuslav Reynek: *Setba samot* (1936)

Krysa v parku

Jako ve krajině vodní
luna vzešla. Krysa pod ní
rozestřela síť hladu.

Krysa v opuštěném sadu
schoučila se přihrbená,
jako stará chudá žena,
přišla sbírat drobty v listí,
zrna upuštěná. - Čisti

vystupte z vod litování
večerního. Hleďte na ni
jako na šedého mnicha,
který na kameny dýchá
chladné ve měsíce plání.

Krysa naježená sklání
hluboce zrak k písku zrnu
studenému. Pro ni trnu,
hlad má – Máte hlad, rty vaše
země dotknuly se plaše.

Vůkol ticho velké je.
Krysa chladne, zemi hřeje
žádostí svou, která pálí
v útrokách ji. Krysa stydne,
topí se a slepne. Žaly
z města mlh se linou. Bídne,
zlé se stíny plouhají
po trávníku okraji.
Života zrn duše hledá

Text 4

Dopis sochaře Bohuslava Schnircha spisovateli A. V. Šemberovi o požáru Národního divadla ze dne 14. 8. 1881

„Odpusť, že jsem Ti nepsal dříve, již včera, ale byl jsem zdrcen, neboť jsem navštívil chaos divadla, tak hrůzný a děsný, a vyhledal trosky svých **trig** ... Píši tedy až dnes a povím Ti, co jsem zažil v době tří hodin:

Pracuji od rána do večera na provedení **trig**. Je 6 hodin večer, tesaři dokončující lešení, právě odešli a já mluvím asi 10 minut se sochaři a dávám jim pro druhý den pokyny. Sejdu s věže na ulici a ve dveřích kavárny Slavie proti divadlu setkávám se se stavbyvedoucím Kusým; jdu kousek s ním.

U spořitelny, 200 kroků od divadla, někdo polekaně vykřikne, že nad divadlem je kouř. Kusý se obrátí a zděšeně volá: „Bože, to je u nás!“ a už pádí k divadlu, já za ním. Letíme nahoru na terasu, kterou jsem před chvílí opustil, pak do čtvrté galerie, do malířské síně. Tam kouř u stropu. Vytrháváme hadici z hydrantu, táhneme ji po schodech na střechu, Kusý dole, já se čtyřmi lidmi deru se s hadicí ven, a vysazujeme okno. Hadice prudce stříká, těšíme se, že oheň brzy uhasíme. Kouř vychází z jednoho kouta divadla dosti silně, ale dosud žádný plamen. Chceme stříkat dál, ale vtom - voda nejde. Děsný okamžik.

Je 6 hodin 25 minut, kouř je větší, ukazuje se plamének jako blesk, zmizí, vtom vyskočí druhý, větší, za ním tři, čtyři nové, už hoří. Vodu, vodu. Řveme všichni: Vodu! Běžím k otvoru, dým jako z komína nedovoluje nám vstup, řvu dolů, aby pustili vodu nahoru. Nic platno, slyším vodu hučet pod námi, pustili všechno, všechnu vodu po kulisách a provazišti, celé lijáky vody z rezervoáru pro 2000 hektolitrů, pustili všechny hydranty - a my tady nahoře nemáme ani kapky. Snad deset puten by stačilo všechno uhasit, ale nejsou. Před sedmou hodinou hoří dosud jen asi 10 m² střechy, jen vodu, vodu!

Řveme dolů marně, jsme na pustém ostrově, mezi nebem a zemí ... Lítám od zábradlí k zábradlí, vidím dole pod námi spoustu lidí, hlava na hlavě, a nikdo nemůže těm dole říci, aby zavřeli všechny kohouty a pustili vodu nahoru. Stojím nad zábradlím nad lodžii, hledím, kdy se na lodžii někdo ukáže, řvu, nic platno. Není nikdo, kdo by nás slyšel a tu nutnou zprávu jim sdělil. Je sedm hodin, hoří již třetina střechy, oheň hrůzně a rychle postupuje. Prožívám příšerné minuty. O sebe strach nemám, mohu se zachránit po drátě hromosvodu, ale zoufám, že nemohu pomoci, ač pomoc by byla snadná, jen kdyby byla voda. Ale já nemám prostředek, jak jim to dolů sdělit. Střecha je kulatá, vidím jen její kraje ... Doufám ještě stále, že přijdou hasiči na lodžii a po žebřících se dostanou sem k nám. Před půlhodinou to snad ještě bylo možné. (...) Musím dolů, střecha je ztracena, je nutno zachraňovat spodek. Dole je klenutí, tam se dá snad oheň omezit. Svolávám lidi, s nimiž jsem nahoře, ukazují cestu dolů, bojí se, nevědí, jak to pod námi vypadá, jak dál. (...)

Jen hrůza a hrůza a pomoc žádná, to už vidím. Zpět nahoru již nemohu, stojím před kavárnou a pozoruju, jak začíná chytat lešení na věžích pro mé **trigy**. Je půl deváté, celá střecha i s věžemi a lešením je v jednom plameni, jeden kovový kůň padá s hromovým rachotem dolů a strhává s sebou záplavu hořících trámů. Obracím se od této příšerné podívané a běžím jako beze smyslu domů, aby o mne neměli strach. Pálí mne v očích od kouře i od pláče, protože vím, že nejlepší práce mého života je zničena, že do rána zbude ze všeho jen popel a hromada beztvárného kovu!“

Text 5

Ota Pavel: *Smrt krásných srnců*

Holan si sedl a prohlížel si tatínka obaleného bahnem, ve svém životě takové strašidlo neviděl. Pak ho poznal, zavrtěl ocasem, vstal a tatínek myslel, že má vyhráno. Ale mýlil se, Holan si zase sedl a čekal, že mu tatínek hodí jako obvykle pár pražských buřtů.

„Holane, pojď se mnou. Ty se přece pamatuješ na ty buřtíky, co jsem ti vozil. Pojď, kamaráde.“

Holan seděl, jenom mrkal očima a prohlížel si dál svého tátu. Bylo jasné, že s ním nepůjde, nešel nikdy s nikým. Můj tatínek ho znovu prosil, jako neprosil nikdy nikoho, ale marně. Říkal mu Holane, Holanečku, ale bylo to zbytečné. Pak už začínal být zoufalý a byl na pokraji toho stavu, kterému se říká šílenství. Vyndal z kapsy tu malou plátěnou hvězdu JUDE a ukazoval ji Holanovi a křičel:

„Já jsem teďka žid a žádný buřty nemám. Sám bych nějaký potřeboval. Jsem žit a potřebuju po mý báječný kluky maso a ty mi ho musíš opatřit!“

Pak mu tekly slzy, otočil se a šel k pěšince, vedla na ostrov. A posílal Proška i Holana ke všem čertům. Rozhodl se jít dál, už nikdy se nepodívat na tu bílou chalupu, sbalit celtu, náradí a jet domů beze všeho. Ale na začátku cestičky to přece jen nevydržel a otočil se.

Oči psa a člověka se střetly. Dívaly se na sebe dlouho, snad celý věk, světla v nich zhasínala a rozsvěcovala se, a co si říkaly, to se nikdo nedoví, protože jsou oba mrtvi, a i kdyby byli živi, nikdo by se to nedověděl, protože oni sami to stejně nevěděli. Snad nadávali na psí život, snad na židovský, ale to je všechno snad. Holan vstal, protáhl se a šel líně jako obyčejný převoznický pes za mým tatínkem, jako by mu odkjakživa patřil. Na pěšince se změnil v toho vlka.

(...)

Tatínek vzal jeho hlavu do dlaní a zašeptal tu zabijáckou větu:

„Holane, běž!“

A Holan vyběhl. (...) Snad dvacet metrů nad řekou Holan skočil podruhé a naposled. Srnec udělal překot jak zajíc po plném zásahu broky. Ale mrtev nebyl. Ještě se cosi odehrávalo, obě těla se válela v kotoučích se stráně a zelená tráva pozdního jara se barvila krví. U řeky srnec zůstal ležet a Holan nad ním stál.

Text 6

Michal Stehlík, Československo v normalizaci. Milníky let 1970–1989

Pokud chceme hovořit o normalizaci, musíme se logicky vrátit k traumatu roku 1968, událostem po roce 1969 a teprve následně se věnovat podstatě a fungování Husákova normalizačního režimu. Pro společnost znamenal vpád vojsk v srpnu 1968 skutečný šok, neméně pak pro československé politiky, kteří nedokázali vyhodnotit události předchozích měsíců jako natolik rizikové, že by mohly překročit hranice vojenského vpádu. Počátek roku 1969 přinesl již viditelnou stagnaci a návrat k diktatuře. Velmi ostře na tuto situaci zareagoval student pražské filozofické fakulty Jan Palach, který se na protest proti rezignaci a stagnaci společnosti upálil dne 16. ledna 1969 na Václavském náměstí. Ohlas na jeho čin a následnou smrt byl snad posledním vzepětím té doby. Do čela strany se v dubnu 1969 dostává kariérista Gustáv Husák, který slibuje okupantům vyřešení situace a nasměruje vývoj k tzv. normalizaci. A tak, pokud je srpnová okupace roku 1968 věcí vnějších sil a vojsk Varšavské smlouvy, její připomenutí v srpnu 1969 již potlačují čistě pouze československé bezpečnostní orgány. I tentokrát jsou zde mrtví – tentokrát zabíjeni vlastními lidmi.

Bezprostředně po nástupu k moci začal Husák systematicky vést zemi k „normalizaci a konsolidaci“ poměrů. Tento proces měl dvě základní východiska – opětovná orientace na Sovětský svaz a jednoznačně nezpochybnitelná role komunistické strany ve společnosti a státě. To obnášelo v konkrétních krocích vystupňování cenzury, výměnu vedení televize a rozhlasu, zatýkání „antisocialistických“ živilů a postupnou přípravu „prověrek“ napříč celou společností. Celý proces byl podporován také legislativně a měl tak vytvářet dojem zcela standardních kroků. Dne 22. srpna 1969 je parlamentem přijato zákonné opatření č. 99/1969, tzv. pendrekový zákon, který umožňoval zadržení až na tři týdny, odsouzení ve zrychleném řízení, rozpouštění spolků či vyhazovy lidí ze škol a zaměstnání. Je smutně symbolické, že jsou pod ním podepsáni někdejší ikony Pražského jara – prezident Svoboda, předseda vlády Černík a aktuální předseda parlamentu Dubček... Dalším přelomovým datem byla Brežněvova návštěva Prahy dne 6. května 1970, během které došlo k zakotvení vazalského charakteru vztahu obou států ve formě „Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi ČSSR a SSSR“.